

**SYTUACJA JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO W INTERNECIE
СИТУАЦІЯ БЕЛОРУССКОГО ЯЗЫКА В ИНТЕРНЕТЕ
THE SITUATION OF THE BELARUSIAN LANGUAGE
ON THE INTERNET**

Anna Berenika Siwirska

Uniwersytet Warszawski, Warszawa — Polska,
asiwirska@gmail.com

Abstract: The article is devoted to the functioning of the Belarusian language in Internet communication. The author presents the results of her own research, in which she is interested in what language the Internet users write public and private messages, read news from the world or look for information. The author presents the linguistic situation on the Belarusian Internet and the functioning of the Belarusian language in various spheres of communication: in the mass media, social media, commentaries under press articles, websites of state institutions and private enterprises. Consequently, the real position and role of the Belarusian language in virtual communication is presented in the paper.

Słowa kluczowe: Białoruś, język, Internet.

Ключевые слова: Беларусь, язык, Интернет.

Keywords: Belarus, language, Internet.

Zgodnie z Konstytucją Republiki Białorusi na terytorium całego kraju język białoruski i rosyjski są równoprawnymi językami urzędowymi i powinny być wykorzystywane w jednakowym stopniu we wszystkich sferach komunikacyjnych¹. Rzeczywistość jednak zdecydowanie odbiega od opisanego statusu prawnego i jest to spowodowane m. in. historycznym rozwojem języka białoruskiego w niesprzyjających warunkach społeczno-politycznych. Współczesny język białoruski został skodyfikowany dopiero na początku XX wieku w oparciu o gwary centralnej Białorusi. W tym czasie językiem białoruskim mówiono głównie na terenach wiejskich, jednak mieszkańcy wsi nie utożsamiali swojego „prostego” języka z językiem białoruskim, którym w ich przekonaniu mówiła wyłącznie nieliczna inteligencja. W miastach z kolei dominował język rosyjski, więc wraz z rozwojem urbanizacji na Białorusi coraz mniej osób posługiwało się białoruskimi gwarami, a coraz więcej zaczynało mówić po rosyjsku. Władza radziecka, której zależało na wynaro-

¹ Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскіх рэферэндумах 24 лістапада 1996 г. і 17 кастрычніка 2004 г., art. 17.

dowieniu wszystkich podległych jej republik, nie była zainteresowana zmianą statusu języka białoruskiego².

Wszystko zmieniło się po upadku Muru Berlińskiego, gdy na krótko na Białorusi rządziły siły polityczne, które dążyły do szybkiej białorutenizacji kraju. W pierwszej połowie lat 90. XX wieku wprowadzono liczne reformy mające na celu poprawę sytuacji języka białoruskiego, jednak zmiany te zostały gwałtownie wstrzymane wraz z przyjściem do władzy Aleksandra Łukaszenki. Powszechny w społeczeństwie lęk przed zmianami i sentyment za czasami radzieckimi pogrzebały wszystkie osiągnięcia krótkiej białorutenizacji z początku lat 90, a język białoruski coraz powszechniej utożsamiano już nie tylko z wioską, ale i opozycją, co szczególnie w początkowej fazie przejmowania władzy przez A. Łukaszenkę negatywnie odbijało się na społecznej funkcji języka białoruskiego. Prezydent bardzo szybko konstytucyjnie zrównał status dwóch języków państwowych: białoruskiego i rosyjskiego. Ponieważ status języka białoruskiego wciąż był o wiele słabszy od pozycji języka rosyjskiego, to powrót do drugiego języka urzędowego *de facto* oznaczał powrót do hegemonii tego ostatniego³.

Sytuacja ponownie uległa zmianie w drugim dziesięcioleciu XXI wieku. Chociaż język rosyjski wciąż dominuje w życiu codziennym, szkolnictwie, mediach, administracji rządowej i jest głównym środkiem, za pomocą którego Białorusini zaspokajają swoje potrzeby komunikacyjne, to język białoruski stał się jednak podstawowym elementem tożsamości narodowej, swoistym symbolicznym wyznacznikiem białoruskiej tożsamości narodowej⁴. Wraz ze zmianami geopolitycznymi można zaobserwować zintensyfikowany rozwój białoruskiej świadomości narodowej, i co za tym idzie, wzrost funkcji języka białoruskiego w społeczeństwie. Chociaż wciąż zdecydowana mniejszość Białorusinów mówi na co dzień po rosyjsku, to większość z nich deklaruje, że język białoruski jest dla nich językiem ojczystym⁵.

XXI wiek poza zmianami geopolitycznymi przyniósł jeszcze jedną niezwykle ważną zmianę, czyli rozwój technologiczny. Kolejne sfery naszego życia są przenoszone do rzeczywistości wirtualnej. W Internecie odbywa się coraz większa część naszej codziennej komunikacji oraz prze-

² Т. Негбаева, *Моўная сытуацыя ў Беларусі: посткаляніяльныя аспекты*, [w:] R. Radzik, *Białoruś. Przeszłość i teraźniejszość*, Lublin 2010, s. 245–250.

³ E. Smułkowa, *Dwujęzyczność po białorusku, bilingwizm, dyglosja, czy coś innego?*, [w:] *Białoruś i pogranicza*, E. Smułkowa, Warszawa 2002, s. 414.

⁴ И. Калига, *Современная Беларусь: языки и национальная идентичность*, *Ústí nad Labem* 2010, s. 107.

⁵ *Language and national identity*, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.iiseps.org/?p=869> (02.02.2016).

kazywania informacji. Za pomocą komputera czytamy, piszemy i rozmawiamy. Porozumiewamy się z przyjaciółmi i obcymi ludźmi. Jesteśmy właściwie w stanie zaspokajać wszystkie nasze potrzeby komunikacyjne wyłącznie w wirtualnym świecie. W związku z tą sytuacją każdy współczesny rozwinięty żywy język, w tym także język białoruski, wykształcił nowy styl komunikacyjny, swoją internetową odmianę, która różni się od tradycyjnych form mówionych i pisanych⁶. Internet jest też sferą, w której komunikacja odbywa się o wiele swobodniej niż w rzeczywistości i prawdopodobnie dzięki temu stał się on swoistą sferą wolności dla języka białoruskiego. Zgodnie z opinią białoruskiego językoznawcy Siarhieja Ważnika „białoruski Internet to swoisty paperek lakmusowy (lusterko) współczesnej sytuacji językowej na Białorusi (*Беларускі Інтэрнэт — гэта на сутнасці лакмусавая паперка (люстэрка) той моўнай сітуацыі, што мае месца ў сучаснай Беларусі*)⁷. Można byłoby jednak postawić tezę, że w przypadku sytuacji językowej na Białorusi w Internecie język białoruski odgrywa ważniejszą funkcję niż w realnym świecie, a na pewno o wiele swobodniej rozwija się on w Internecie niż w świecie pozawirtualnym. W rzeczywistości na Białorusi trudno zaspokoić wszystkie potrzeby komunikacyjne w języku białoruskim, w tej sferze dominuje zdecydowanie język rosyjski. W Sieci jest to jednak możliwe. Łatwiej znaleźć białoruskojęzycznych użytkowników Internetu, bowiem zrzeszają się oni w odpowiednich grupach na portalach społecznościach. W realnym świecie takich białoruskojęzycznych grup jest o wiele mniej i są trudniej dostępne. Zdecydowanie rozwija się więc białoruskojęzyczny segment Internetu, w którym dotychczas niepodzielnie dominował język rosyjski.

Na początku, należałoby jednak doprecyzować, czym właściwie jest *bynet* — czyli białoruski Internet, ponieważ nie ma czegoś takiego, jak polski, czeski, rosyjski czy białoruski Internet. Sieć globalna jest jedna i wszystkie jej części są połączone ze sobą. Jednak na potrzeby każdego badania niezbędne jest postawienie sobie pewnych ram, za które badanie nie będzie wychodziło. W realnej rzeczywistości wystarczy oprzeć się na granicach wyznaczonych przez geografę lub administrację. W Internecie nie ma granic, więc przedmiot badań, jakim jest białoruski Internet, trzeba samemu zdefiniować. Na potrzeby niniejszego artykułu postanowiłam oprzeć się na definicji *bynetu* przyjętej przez portal *Akavita*, który tworzy ranking najpopularniejszych białoruskich stron internetowych.

⁶ И. В. Совпель, *Лингвистические ресурсы белорусского языка и их приложения*, [у:] *Беларуская мова. Інтэрнэт і камп'ютэр: матэрыялы круглага стала Міжнар. сімпозіума „Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі”*, Мінск 2002, s. 7.

⁷ С. А. Важнік, *Беларуская мова ў Інтэрнэце*, „Acta Neophilologica”, Olsztyn 2006, t. VIII, s. 80.

Twórcy portalu za białoruskie strony uważają te, których treść odnosi się do Białorusi i Białorusinów lub te, które są tworzone w języku białoruskim, niezależnie od tego, w jakiej domenie są umieszczone. Rozwiązanie to wydaje mi się najodpowiedniejsze, więc i ja przyjmuję taką definicję białoruskiego Internetu.

Wracając do samego portalu *Akavita*, prezentuje on obraz zainteresowań białoruskich Internautów. Na podstawie liczby wyświetleń danej strony internetowej *Akavita* tworzy ranking najpopularniejszych stron białoruskiego Internetu. Aktywność internautów jest śledzona na bieżąco, więc poszczególne miejsca i strony w zależności od czasu i aktualnych trendów wciąż się zmieniają. Ponieważ prowadziłam swoje obserwacje w okresie wakacyjnym, w rankingu *Akavity* jedną z najpopularniejszych stron był portal *holiday.by*. Bez względu jednak na aktualne trendy zawsze wysokie miejsca w rankingu zajmują ogólnokrajowe portale informacyjne (*Belta*, *Naviny.by*) oraz regionalne serwisy informacyjne (blog *Grodno s13*, *Intex-press — baranowicze*, forum — *Grodno*). Znamienne jest to, że w pierwszej dziesiątce najpopularniejszych serwisów brakuje portalu białoruskojęzycznego. Z kolei w pierwszej trzydziestce można zanotować stałą obecność tylko dwóch białoruskojęzycznych portali nadających z zagranicy. Jest to *Euroradio* i *Bietsat*. Poza tym zdarzają się strony internetowe, których tytuły i nazwy poszczególnych sekcji są białoruskojęzyczne, jednak cała zawartość, wszystkie artykuły pisane są po rosyjsku (np. *Naviny Witebska*)⁸.

№	Назва сайту	Наведзені*	Прагляды**
1.	Беларуская тэлеграфная агенства (БелТА)	16.891	35.378
2.	HOLIDAY.BY - Турыстычны партал Беларусі	13.474	16.784
3.	Гродзе. Blog x13	12.854	45.288
4.	БЕЛОРУССКИЕ НОВОСТИ Беларусь Мескі факты коментары	11.924	26.060
5.	INTEX-PRESS Баранавічы. Інфармацыйны партал	9.093	28.857
6.	Гродзенскі форум	7.144	69.920
7.	Беларусь сёння	6.469	12.503
8.	Сандарэцкі: gazetaby.com	5.478	25.113
9.	SLANET.by - аб'явіленне Беларусі па гарадах, удальніцкі і рубрыкафор	4.575	22.659
10.	Інфармацыйна-справаздачы рэсурс для выпускнікоў, абітурыентаў і іх родных	4.009	13.616

10 najpopularniejszych stron internetowych według portalu *Akavita* 21 sierpnia 2017 r. o godzinie 12:20.

⁸ *Akavita*, [w:] źródło elektroniczne: <http://akavita.com> (21.08.2017).

Proporcje między białoruskojęzycznymi a rosyjskojęzycznymi portalami są różne w zależności od tematyki, jaką się zajmują. *Akavita* prowadzi zestawienie popularności poszczególnych stron internetowych ze względu na obszar ich zainteresowań. Wśród portali zajmujących się „społeczeństwem i polityką”, „komputerami i elektroniką”, „internetem”, „edukacją i nauką”, „informacjami lokalnymi”, w zestawieniu pierwszych trzydziestu najpopularniejszych stron internetowych w żadnej kategorii nie ma ani jednego białoruskojęzycznego źródła. W kategorii „środki masowej informacji” znajdują się dwie strony białoruskojęzyczne, wspomnianego już Euroradia (7 miejsce) i Radia Racyja (17 miejsce), w kategorii „kultura i sztuka” na 12 miejscu znajduje się białoruskojęzyczny portal Арт Сядзіба⁹

Przewaga języka rosyjskiego jest także zauważalna na stronach internetowych organów administracji państwowej. Mimo iż oficjalnie na Białorusi są dwa języki urzędowe: białoruski i rosyjski, to ten ostatni dominuje w kontaktach z białoruskimi urzędami. Potwierdza to szybka analiza językowa stron ministerialnych. Ministerstwo Informacji, Ministerstwo Pracy i Ministerstwo Ochrony Zdrowia w ogóle nie posiadają strony internetowej po białorusku. Także strona Archiwum Państwowego nie ma białoruskiej wersji językowej. Ministerstwo Sportu i Turystyki, Centralny Urząd Celny, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych albo Rada Ministrów posiada stronę internetową zarówno po rosyjsku, jak i po białorusku, jednak treści w wersji białoruskojęzycznej są o wiele uboższe i rzadziej aktualizowane. Oczywiście, nie dotyczy to wszystkich ministerstw. Niektóre, np. Ministerstwo Obrony i Ministerstwo Spraw Zagranicznych posiadają równie wartościowe strony internetowe w obydwu językach.

Języka białoruskiego nie zaniedbują instytucje państwowe związane z kulturą. Zarówno Biblioteka Narodowa, jak i Narodowa Akademia Nauk mają dobrze działające strony białoruskojęzyczne i rosyjskojęzyczne, a Instytut Języka i Literatury im. Jakuba Kołasa posiada wyłącznie białoruskojęzyczną stronę internetową. Niestety, Republikańska Biblioteka Naukowo-Techniczna, Centralny Katalog Bibliotek Publicznych w Mińsku oraz wiele stron bibliotek lokalnych posiada wyłącznie wersje rosyjskojęzyczne. Z kolei jak zauważa S. Ważnik chociaż w białoruskim Internecie szerzej rozpowszechniony jest język rosyjski, to język białoruski funkcjonuje przede wszystkim na stronach organizacji pozarządowych. Oznacza to, że chociaż dostęp do informacji po białorusku jest utrudniony, to przynajmniej częściowo jest on możliwy.

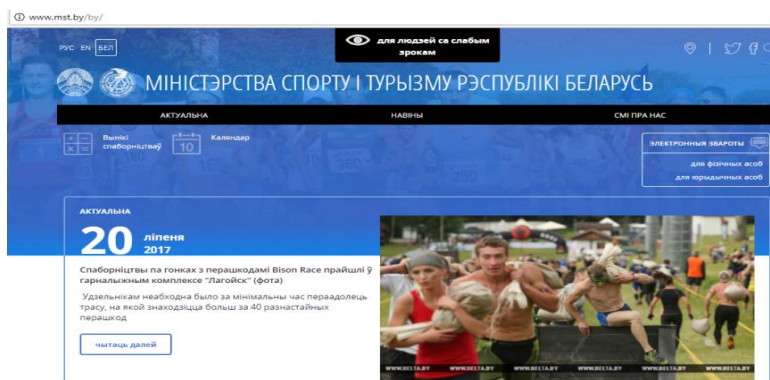
Калі прааналізаваць у колькасных адносінах Інтэрнэт-рэсурсы, створаныя на беларускай і рускай мовах, то ў зоне „BY” пераважаюць рэсурсы, зроб-

⁹ *Akavita*, [w:] źródło elektroniczne: <http://akavita.com> (06.09.2017).

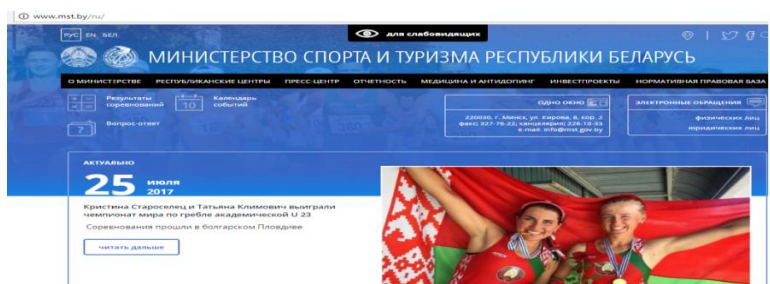
ленья па-руску. Перадусім гэта тычыцца старонак большасці дзяржаўных органаў і устаноў...

Рэспублікі Беларусь. [...] Асноўная частка беларускамоўных Інтэрнэт-рэсурсаў прыходзіцца на недзяржаўныя грамадскія арганізацыі (гл.: Міжнароднае грамадскае аб'яднанне „Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына»”, Таварыства беларускай мовы, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, Згуртаваньне Беларускай Шляхты, Задзіночанне Беларускіх Студэнтаў, Беларуская асацыяцыя журналістаў, Фонд імя Льва Сапегі і інш.)¹⁰.

Strona Ministerstwa Sportu i Turystyki RB. Wersja białoruskojęzyczna.

Najnowsza informacja z 20 lipca 2017 r.¹¹.

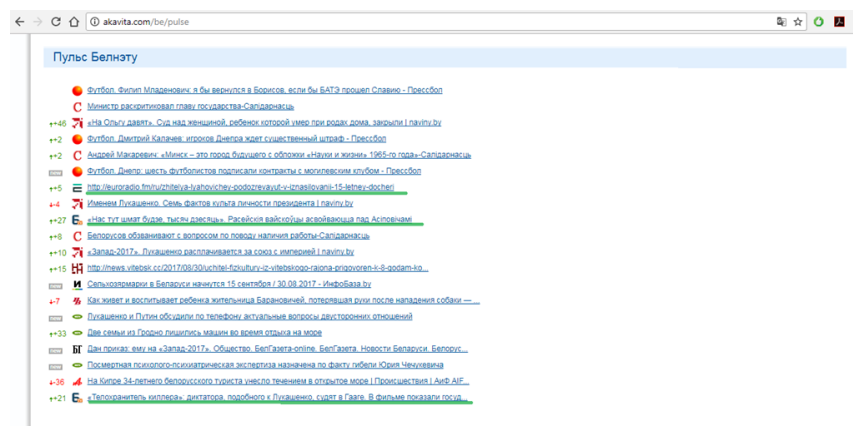
Strona Ministerstwa Sportu i Turystyki RB. Wersja rosyjskojęzyczna.

Najnowsza informacja z 25 lipca 2017 r.¹²

¹⁰ С. А. Важнік, op. cit., s. 81.

¹¹ Міністэрства Спорту і Турызму Рэспублікі Беларусь, [в:] электронны рэсурс: <http://www.mst.by/by/> (26.07.2017).

Na portalu *Akavita* można także na bieżąco śledzić najpopularniejsze artykuły, które w danej chwili czytają białoruscy internauci (tzw. *puls bynetu*). Także większość z czytanych wiadomości jest po rosyjsku, ale w przeciwieństwie do rankingu stron internetowych, w pierwszej dziesiątce najpoczytniejszych artykułów prawie nigdy nie brakuje przynajmniej jednej informacji z białoruskojęzycznych źródeł. Zwykle na liście czytanych informacji znajduje się przynajmniej jeden artykuł zamieszczony na stronach *Bielsatu*, *Radia Racyja* lub *Euroradia*. Oznacza to, że białoruscy internauci poszukują informacji w języku białoruskim. Jest to zapewne spowodowane m.in. niskim poziomem zaufania do informacji rosyjskojęzycznej lub zwykłą chęcią zasięgnięcia wiadomości z innego źródła. Szczególnie, że dyskurs polityczny rosyjskojęzyczny i białoruskojęzyczny zdecydowanie się od siebie różnią.

Puls bynetu — najpopularniejsze artykuły według portalu *Akavita* 30 sierpnia 2017 r. o godz. 12.30. Na zielono zostały podkreślone białoruskojęzyczne źródła¹³.

Język białoruski w Internecie jest jednak najbardziej widoczny w sferze nieoficjalnej. Nie na stronach urzędów, szkół czy przedsiębiorstw, ale na portalach społecznościowych, czyli tam, gdzie społeczeństwo nie musi oglądać się na państwo, ale może oddolnie kształtować rzeczywistość, choćby i wirtualną, co w białoruskiej sytuacji jest niezwykle ważne¹⁴. Za-

¹² Ibidem.

¹³ *Akavita*, [w:] źródło elektroniczne: <http://akavita.com/ru/pulse> (30.08.2017).

¹⁴ А. Анісім, *Беларуская мова ў асобых суполках і на старонках сацыяльных сетак, [у:] Зборнік матэрыялаў міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі „Моўныя правы і іх абарона”, Мінск 2015, s. 56.*

równy na *Facebooku*, jak i na portalu *vKontakte* nie brakuje użytkowników, którzy posługują się językiem białoruskim. Często białoruskojęzyczni internauci dołączają do grup, które już w nazwie deklarują zainteresowanie językiem białoruskim. Największe grupy i strony na *Facebooku* to: m.in. grupa *Беларуская мова на спажывецкім рынку* (2436 członków), strona *Беларуская мова на кожны дзень* (2342 obserwujących), strona *Беларуская мова* (1041 obserwujących), grupa *Роднае Слова* (994 członków)¹⁵. Na portalu *vKontakte*: m. in. strona *Беларуская мова — Беларусский язык* (12697 obserwujących), strona *Беларуская мова для лянiвiх* (4477 obserwujących), grupa *Беларуская мова* (3482 członków), grupa *Клюб беларускае мовы* (1001 członków)¹⁶. W powyższych grupach i na wymienionych stronach użytkownicy często dyskutują nad poprawnością językową, radzą się sobie, jak powiedzieć coś po białorusku, uczą się nowych białoruskich słów, wymieniają się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi języka białoruskiego lub po prostu rozmawiają ze sobą. Duża liczba podobnych grup i stron świadczy o zainteresowaniu językiem białoruskim i potrzebie stworzenia przestrzeni, gdzie można spotkać innych białoruskojęzycznych znajomych.

Widać więc, że choć większość stron internetowych i portali informacyjnych wciąż tworzy treści w większości rosyjskojęzyczne, to na portalach społecznościowych wyraźne wzrasta zainteresowanie językiem białoruskim. Białoruskojęzyczne grupy na *Facebooku* lub *vKontakte* wciąż powiększają się o nowych członków żywo komentujących po białorusku ostatnie wydarzenia lub dyskutujących o języku, kulturze, sztuce, ale także o życiu codziennym i problemach osobistych.

Trend ten potwierdza badanie przeprowadzone latem 2017 roku wśród białoruskojęzycznych Internautów. Na portalach *Facebook* i *vKontakte*, w grupach zrzeszających osoby interesujące się językiem białoruskim, została zamieszczona ankieta, składająca się z pytań dotyczących języków używanych w poszczególnych sytuacjach komunikacyjnych. Badanie nie miało więc na celu analizy całego społeczeństwa białoruskiego, a jedynie białoruskojęzyczną część użytkowników Internetu. Ankiety były dostępne w dwóch wersjach językowych, jednak dzięki zamieszczeniu jej na grupach o sprecyzowanej tematyce, na 500 zebranych ankiet, aż 331 zostało wypełnionych w języku białoruskim, a 169 po rosyjsku. Ponieważ głównym przedmiotem badania była białoruskojęzyczna część badania, ankiety wypełnione po rosyjsku miały służyć jedynie porównaniu wyników i nie były przedmiotem osobnej analizy.

¹⁵ *Facebook*, [w:] źródło elektroniczne: <https://www.facebook.com> (30.08.2017).

¹⁶ *vKontakte*, [w:] źródło elektroniczne: <https://vk.com> (30.08.2017).

Dla białoruskojęzycznej części ankiet charakterystyczne jest to, że wypełniający ją respondenci nie tylko interesują się językiem białoruskim w wolnym czasie i udzielają się na forach poświęconych językowi, ale także zdecydowana większość z nich jest związana z językiem także w sferze zawodowej. W badanej grupie znajdowało się wielu tłumaczy, nauczycieli języka białoruskiego jako ojczystego lub obcego, dziennikarzy, filologów. Osoby używające języka białoruskiego mają więc często wykształcenie filologiczne i większą świadomość językową. Wiele osób z tej grupy to wykładowcy akademicki, pracownicy naukowcy, nauczyciele lub pedagodzy. Kolejna duża część respondentów jest związana zawodowo ze sferą kultury, zajmuje się folklorem, historią lub filozofią. Zdecydowanie mniej było przedstawicieli zawodów technicznych, inżynierów, architektów i programistów, a także prawników, ekonomistów i lekarzy oraz celników i kierowców. Nie każdy białoruskojęzyczny internauta ma więc wykształcenie humanistyczne, ale widać, że humaniści w tej grupie dominują nad osobami z wykształceniem ścisłym i technicznym. Zdecydowana większość ankietowanych mieszka w Mińsku lub innych miastach obwodowych na Białorusi i są przede wszystkim przedstawicielami młodego, ale nie najmłodszego pokolenia. Wiek respondentów wahał się od 16 do 70 roku życia, jednak zdecydowaną większość stanowią odpowiedzi zebrane w grupie osób między 19 a 39 rokiem życia. Są to więc w większości respondenci pamiętający krótki okres białorutenizacji z początku lat 90. dwudziestego wieku, mający możliwość rozpoczęcia edukacji w czasach, gdy językiem nauczania był częściej język białoruski niż rosyjski. Podobną opinię w jednej ze swoich prac wyraża S. Ważnik, który dodaje, że osoby te świadomie używają języka białoruskiego w Internecie, aby podkreślić swoją przynależność narodową:

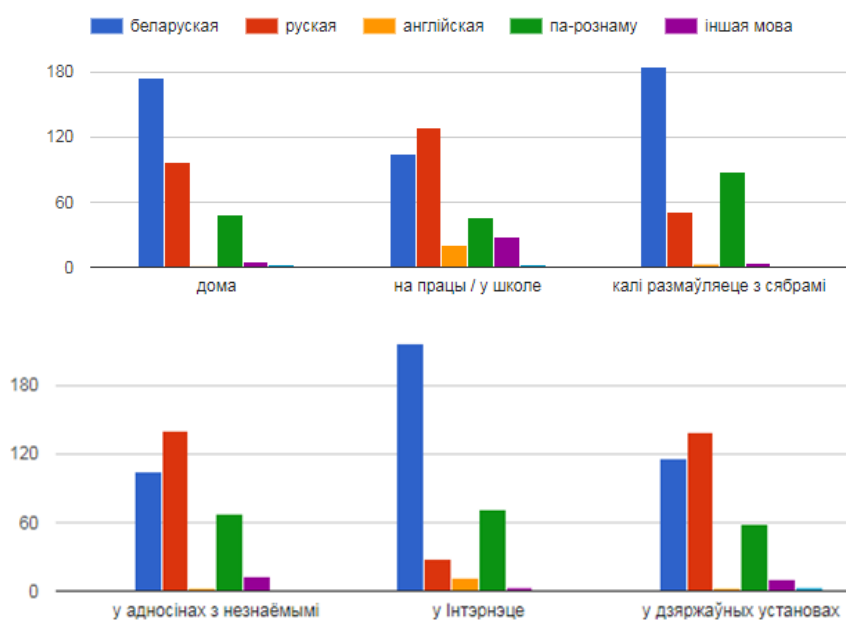
Стваральнікамі адпаведных [інтэрнэт] рэсурсаў стала тое пакаленне беларускай моладзі, для якіх свядомы рамантычны выбар беларускай мовы (беларускай гісторыі і культуры) часоў Другога Беларускага Адраджэння стаў справай жыцця, а беларуская мова - мовай самаідэнтыфікацыі, навукі, культуры і сучасных ведаў¹⁷.

Analizując wyniki przeprowadzonego badania, można jednak zauważyć, że Internet jest wyjątkową sferą komunikacyjną dla języka białoruskiego. Jedno z pytań zawartych w ankiecie dotyczyło konkretnych sytuacji komunikacyjnych i języków w nich używanych. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, jakim językiem najczęściej posługują się w domu, w pracy lub szkole, podczas rozmów z przyjaciółmi, w kontak-

¹⁷ С. А. Ва́жнік, *op. cit.*, s. 81.

tach z osobami nieznanymi, w urzędach państwowych i w Internecie. Odpowiedzi udzielane w rosyjskojęzycznej wersji ankiety jednoznacznie wskazywały na dominację języka rosyjskiego we wszystkich sferach komunikacyjnych, jednak wyniki analizy odpowiedzi udzielonych w białoruskojęzycznej części badania pozwalają postawić tezę, że używanie języka białoruskiego jest uzależnione od sytuacji komunikacyjnej.

Якой мовай Вы карыстаецеся часцей за ўсё:

Odpowiedzi udzielane w białoruskojęzycznym wariantcie ankiety na pytanie dotyczące wykorzystania języka w konkretnych sytuacjach komunikacyjnych.

Wśród białoruskojęzycznych użytkowników Internetu język białoruski był wskazywany jako główny język kontaktów przede wszystkim w sytuacjach nieoficjalnych. W domu najczęściej używa języka białoruskiego 175 osób, język rosyjski w odpowiedzi na to pytanie wskazało 97 osób, 48 osób zadeklarowało, że porozumiewa się w różnych językach. Podobnie kształtowały się odpowiedzi na pytanie o język dominujący w kontaktach z przyjaciółmi: 185 osób wskazało język białoruski,

51 język rosyjski, 88 rozmawia z przyjaciółmi w różnych językach. Inaczej prezentuje się sytuacja językowa w sferach komunikacyjnych, w których respondenci czują się mniej swobodnie. W pracy lub szkole języka białoruskiego używa 105 osób, języka rosyjskiego 128, wielu języków 46 osób. W kontaktach z nieznanymi 105 respondentów deklaruje, że najczęściej komunikuje się po białorusku, 140 po rosyjsku, 68 w różnych językach. W urzędach, instytucjach państwowych 116 osób najczęściej rozmawia po białorusku, 139 po rosyjsku, 59 w różnych językach.

Jednak na tle wszystkich odpowiedzi wyraźnie odróżniały się te, udzielane na pytanie dotyczące języka używanego w Internecie. Wśród 331 ankiet wypełnionych po białorusku aż 216 osób zadeklarowało, że w Internecie najczęściej używa właśnie języka białoruskiego, 71 osób zadeklarowało w tym miejscu używanie wielu języków, a jedynie 28 osób wskazało język rosyjski. To niewiele więcej niż angielski, który wybrało 12 respondentów. Liczba osób wybierających komunikację w języku białoruskim jest prawie ośmiokrotnie wyższa, niż liczba osób wybierająca język rosyjski. Ze wszystkich wcześniej omówionych sfer komunikacyjnych, Internet jest jedyną, w której różnica ta była tak duża.

Oczywiście, jest to grupa respondentów, która wybrała białoruskojęzyczny wariant internetowej ankiety. Wypełniając ankietę po białorusku udowodnili, że naprawdę w Internecie używają właśnie języka białoruskiego. Oznacza to, że osoby, starające się zaspokajać swoje potrzeby komunikacyjne w języku białoruskim, najpełniej mogą to robić wyłącznie w wirtualnej rzeczywistości. W Internecie łatwiej znaleźć ludzi o podobnych poglądach i zainteresowaniach, można więc tak ograniczyć krąg internetowych znajomych, aby ze wszystkimi kontaktować się tylko po białorusku. W realnej rzeczywistości jest to czasami niemożliwe.

Internet jest więc sferą, w której język białoruski może swobodnie funkcjonować i rozwijać się w sprzyjających warunkach. Istotne, że dla osób udzielających się na opisanych forach internetowych sprawą zasadniczą jest poprawne używanie języka białoruskiego. Często poruszanym tematem na forach jest kwestia jak coś nazwać po białorusku. Korzystając ze wsparcia białoruskojęzycznej społeczności internauci szybko znajdują odpowiedzi na podobne pytania. Jednocześnie, w ten sposób jest aktualizowana warstwa leksykalna języka białoruskiego o słowa związane z rzeczywistością wirtualną i leksemy opisujące nowe zjawiska. To niezwykle ważne dla języka, aby był w stanie reagować na zmiany zachodzące w społeczeństwie, dzięki czemu użytkownicy są w stanie zaspokoić wszystkie potrzeby komunikacyjne. Ponadto, dzięki Internetowi, wiele osób ma ułatwiony dostęp do treści białoruskojęzycz-

nej, do prasy, muzyki i czasopism, często trudno dostępnych w wersji analogowej oraz, jak już zostało to wcześniej zauważone, do innych białoruskojęzycznych użytkowników Sieci, którzy chętnie porozmawiają w wirtualnej rzeczywistości na każdy temat, byleby po białorusku. Osobom, mającym dotychczas ograniczony kontakt z językiem białoruskim, a chcącym go poznać, Internet daje możliwość nauki. W Sieci są organizowane m.in. kursy językowe lub grupy, w których można po prostu ćwiczyć swój język białoruski w praktyce.

Wyniki przedstawionego badania bynajmniej nie oznaczają, że w białoruskim Internecie dominuje język białoruski. Internet jest wyłącznie sferą, w której osoby białoruskojęzyczne mają możliwość swobodnego używania języka białoruskiego, co nie zawsze jest możliwe w pozostałych sferach komunikacyjnych. Dla porównania w 2010 K. Białowa na łamach „*Belaruskaj linhvistyki*” zaprezentowała wyniki swoich badań przeprowadzonych w Mińsku na próbie 3769 respondentów. Z tej liczby na pytanie *Jakiego języka używasz w Internecie?* (*На якой мове вы кантактуеце ў інтэрнэце і / ці праглядаеце рэсурсы?*) 506 osób wskazało język białoruski, 389 — białoruski i angielski, 703 — rosyjski, 1061 — rosyjski i angielski, 254 — rosyjski i inny język, 856 — rosyjski, białoruski i angielski¹⁸. Zgodnie z wynikami tych badań zarówno w Internecie, jak i w realnej białoruskiej rzeczywistości dominuje język rosyjski. Jeśli jednak porównać powyższe wyniki z sytuacją językową w realnym, nie wirtualnym, Mińsku, można odnieść wrażenie, że więcej osób używa języka białoruskiego w internetowej rzeczywistości, niż w realnym życiu.

Opisanej wcześniej zainteresowanie językiem białoruskim w Sieci, może się jednak w przyszłości przełożyć na pozycję języka białoruskiego także w realnej rzeczywistości. Można bowiem założyć, że osoby przyzwyczajone do języka białoruskiego w Internecie, poza nim też nie będą chciały już mówić w innym języku. Ponadto, dzięki ułatwionemu dostępowi do treści białoruskojęzycznych i tym samym lepszej znajomości języka białoruskiego w społeczeństwie, możliwe jest, że więcej osób odważy się nim posługiwać na co dzień. Tendencja do stopniowej białorusyzacji Internetu, może kiedyś przełożyć się na stopniową białorusyzację rzeczywistości. Jest to jednak na razie jedynie optymistyczna ocena dotycząca przyszłości ponieważ współcześnie na Białorusi i w białoruskim Internecie wciąż dominuje język rosyjski.

¹⁸ К. Бялова, *Моўныя асаблівасці беларускага інтэрнэт-дыскурсу*, „Беларуская лінгвістыка”, Мінск 2010, вып. 65, s. 104.

Bibliografia

Literatura w języku białoruskim:

- Анісім А., *Беларуская мова ў асобых суполках і на старонках сацыяльных сетак*, [у:] *Зборнік матэрыялаў міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі „Моўныя правы і іх абарона”*, Мінск 2015.
- Бялова К., *Моўныя асаблівасці беларускага інтэрнэт-дыскурсу*, „Беларуская лінгвістыка”, Мінск 2010, вып. 65.
- Важнік С. А., *Беларуская мова ў Інтэрнэце*, „Acta Neophilologica”, Olsztyn 2006, t. VIII.
- Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскіх рэферэндумах 24 лістапада 1996 г. і 17 кастрычніка 2004 г.*
- Нетбаева Т., *Моўная сытуацыя ў Беларусі: посткаляніяльныя аспекты*, [у:] R. Radzik, *Białoruś. Przeszłość i teraźniejszość*, Lublin 2010.

W języku polskim:

- Smułkowa E., *Dwujęzyczność po białorusku, bilingwizm, dyglosja, czy coś innego?*, [w:] *Eadem, Białoruś i pogranicza*, Warszawa 2002.

W języku rosyjskim:

- Калита И., *Современная Беларусь: языки и национальная идентичность*, *Ústí nad Labem* 2010.
- Совпель И. В., *Лингвистические ресурсы белорусского языка и их приложения*, [в:] *Беларуская мова. Інтэрнет і камп'ютэр: матэрыялы круглага стала Міжнар. сімпозіума „Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі”*, Мінск 2002.

Źródła internetowe:

- <http://www.iiseps.org/?p=869>
<http://akavita.com>
<http://www.mst.by>
<https://www.facebook.com>
<https://vk.com>
<https://akavita.com/ru/pulse>

